

Szent-Iványi Mihály levele Szent-Iványi Józsefhez.

(Emlékezés Szent-Iványi Mihályra).

Közlő: Szent-Iványi József.

A «Keresztény Magvető» múlt évi első füzetében közölt «*Kriza János önéletrajza*»-ban jóleső kedves visszaemlékezését találjuk a néhai püspöknek az ő gyermek- és deák-kori múltjára, valamint tanári és papi állásában eltöltött «soha félbe nem szakadó» foglalkozásaira. És eme bár általános körvonalakban jelzett «Önéletrajza», nemesak hű képét tárja elénk Kriza egyházi, irodalmi munkásságának, de egyszersmind a korabeli egyházi állapotok, valamint a politikai élet akkori nehéz, küzdelmes voltának is megvilágítása mellett, közvetlen megerősítéseül szolgál annak, hogy az ő szétágazó, bokros teendői között «legédeesebb élvcib» a népköltési gyűjtések szerezték. Emez önéletrajzi kijelentésére vallanak kor- és tanuló társai közül főleg a Szent-Iványi Mihállyal 1830—40 évek között fennállott baráti viszonyuk és együttes irodalmi munkásságuk.* A «Remény» kiadása, valamint a korán elhalt Szent-Iványi Mihály beszélyei egy részének B. Kemény Zsigmonddal történt kiadásán kívül legfőképpen a maga költészeti jelentősége és irodalmi becsében páratlan *Vadrózsái*.

Eme dióhéjba szorított rövid önéletrajzi adatok kedves emlékei által indíttatva kívánom e helyen a néhai Szent-Iványi Mihálynak egy 1838-ban atyámhoz, Szent-Iványi Józsefhez** írt atyafiságos levelét közölni, melyet

* A kolozsvári unitárius kollégium ifjúsága Olvasó és Irodalmi Körének múltja Kozma Ferencről.

** Keresztény Magvető XXXIV. évf. 1. füzet, 28. 1.

— magán és családi jellegétől eltekintve, — az abban kifejezett unitárius egyházi vonatkozások, valamint a Sz. M. egyéniségét és gondolkozását jellemző hangulatánál fogva is közlendőnek találtam.

Kedves Józsim!

Írántam, szegény, vándor iránt mutatott szivességeket rég óhajtom legalább azzal hálálni, hogy utam további viszontagságairól éstesitselek.

Örömet ragadom ezen alkalmat valahára.

Tőletek meg válya mentem Előpatakára. Onnan Erdővidéken keresztül — az árvizek miatt — szekérrel. Azért ezen részét utazásomnak elveszettnek is tartom. Homorodsztpálnál ismét szárnyaimra szállottam s a Kölyuk, Kiruly, Oláhfalu, s homorodi Savanyuviz látogatásukra mentem. Mindenütt emlékezetes órákat töltve, főképp az utolsó borvizen némi régi ismerős atyámfiaival, és marosszéki szépekkel. Oláhfaluban éppen vásár volt, de senki sem tudta: az nap lesz-e, vagy más nap? Papjok finom jovialis ember. Innen Udvarhelyre s a Fejér-Nyikó mellékén Sz.-Keresztúrra, onnan a Küküllő mellett Segesvárra, épen a Margit-napi hires vásárra, furesa kalandok közt Medgyesre, innen Fogarasba s szép vidékén keresztül N.-Szebenbe mentem. Itt Aug. 3-áig vártam berlini utlevelem tárgyában a kormányshék határozását, — siker nélkül.

Ezután mentem Vizakna, Szászsebes, Szászváros, Batiz, Ó.-Brettye felé Hátszeg classicus vidékére; a Vaskapunál ki Bánátba, nevezetesen Rieszbergre. Viszsa Hátszegre, V.-Hunyadra, Dévára, Sz.-Bányára, Zalatnára, s Abrudbányából tértem K.-Fejérvár, N.-Enyed, M.-Ujvár, Aranyos szék felé Thordára Aug. 23-ára azon reményben, hogy a fő Consistorium határozata szerint a Sinatot egybe gyűlve találandom; de a helybeli Consistorokon kívül senkit sem találtam. Ezek is csak szitkozódtak az elmaradott Sinatért. Thordán egy vig Lajos napját töltve virradtig tánc között, — nehezült kebellet haza fordulék.

Aug. 28-kán délután érkeztem haza, midőn édes

apám minden testvéremmel, s legjobb embereinkkel névnapját vigan ülő harmadnap óta. Megérkezésem igen érzékeny jelenettel koronázá be utamol. A leg-erősebb férfiak s idegenek is, s (a mi, bár nem volt akkora csuda, előttem többet nyomott) legszebb asszonyok és lányok is könyezve fogadtak. Ismét reggelig táncoltam.

És ezzel végzem, Szálkaiként vagabundus életem — kegyetlen fogfájdalom közt — csak úgy írva, a mint lehet.

Nagyon édesen emlékezem vándorlásom napjaira. Minden mi azokra viszen vissza, legkedvesebb óráimat szüli. Szeretném az idén begyalogolni Szilágyot. Tavaly 5 hónap alatt 126. mföldet tettem. Megérkezésem óta folyvást Ny.-Gállfalván tepsedek. Unitárius nagyjaink Sala,* Iszlai,** Szt-Iváni Dani*** nagyon kikötöttek, — a felsőbbbség kegyes engedelmével, — professorságom ellen. Soká mesterkedtek, hogy utlevelet ne kapjak, de a R. Consistorium lelkesége, Gubernium és Udvar igazság szeretete meg adták azt még január 13-án. Most nincs egyéb mihez fogjanak, hanem vádakat koholgatnak ellenem, s ezek ürügye alatt egy közelebről Kolozsvárt tartott litkos végzetű Consistoriumban, — mely előre ki sem hirdettetett, — meghatározták még Aug. 18-án Thordán tartandó Sinatig felkületésemet hátráltatni. Itt remélem mindenből kifogynak. Én szándékomat megváltoztatni semmi esetre nem fogom, ha csak választóim forma szerint el nem csapnak.

Vádul 1834-beli diéta alatti, s azután következett hasonló szellemű magaviseletemet vetik. Én erre büszke vagyok, s ha buknom kell, örömet bukom érte.

Légy jó édes Jósím tudatni ezeket mindazokkal, kiket érdekléne, s kikérni továbbra is részvétöket arántam. Jelentsd forró hálámat azoknak, kik szivek voltak hozzám. Üdvözetemet azoknak kik még

* Ker. Magvető XXXIII. évf. 6. füzet, 308. l.

** Ugyanott XXXIV. évf. 2. füzet. 80. l.

*** Ugyanott XXXIV. évf. 1. füzet, 27. l.

linbe leendő kiküldését a Rep. Consistorium meghatározta volt s jöllehet azt a főkörmányszék is többszörös kiegészítő és felvilágosító kérésekre engedélyezte, még is annak dacára nyilván a levelében említett szabad szellemű gondolkozását, illetve politikai magatartását érintő ürügy alatt ellenségei titkos inszinuációja (megtörténhetett atyjának is vádaskodása) következtében a főkörmányszék korábbi engedélyét visszavonta. Ez által a szándékolt kedves pályája iránt táplált reményei a tanári és egyházi szolgálat terén végképp meghiusítottván, — fájó érzéssel bár, — de a rajta méltatlanul történt sérelem ellenében teljes önigazolásának legyőzésével, — a politikai pályára Kolozsvár — megye közszolgálatába lépett. Fájdalom, hogy sorsa itt sem volt szerencsésebb. Hivatali teendőinek fáradhatatlan teljesítése és a már megszkott s nagy kedvvel löbbnyire éjjelenként folytatott irodalmi munkássága egészségére káros befolyást gyakoroltak s hova-tovább testi szervezetében megrongálva — pár év múlva 1842-ben májdagánata következtében halt el.

Igy futtában végig tekintve Szent-Iványi Mihály rövid munkás életén, — akár maradandó szép dalainak gyöngyeit ha tekintjük, akár az ő nemesen érző szívének dobogását, nyílt, szerető keblének érzelmeit és minden gondolatát a maga eredeti egyszerűségében, hazafias fenkölt szellemében és alkotásaiban legjobban ismert Kriza János barátjának irodalmi vállalatában és munkáiban szemléljük. Kora halála az irodalomnak és társadalomnak, legkivált pedig az ő szeretett anyaszentegyházának nem kis veszteségére történt.

Szolgáljon e helyen fennebbi levelének közlése az én részvétem és atyafiságos kegyelem kifejezéséül az Ő emlékének.

. . . A lelkes eljár ősei sirlakához — S gyujt régi fénynél új szövétneket.

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

A magyar pap és tanító szociális kötelességei.*

Írta : Vári Albert.

Minden kornak meg vannak a maga sajátos céljai, eszményei és törekvései, amelyek szerint átalakítja embereit és intézményeit. Az az ember teszi a legnagyobb szolgálatot a társadalomnak, az az intézmény felel meg igazán hivatásának, amelyik átlátja a kor igényeit, megérti annak hívó szavát. Az emberiséget a maga fejlődésében megállítani nem lehet. De aki lépést nem tart vele, az élnetlenségét árúlja el s a természet örök törvényénél fogva a saját végromlását idézi elő.

A kereszténység örökkévalóságát s isteni származását semmi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy minden időben meglátta és megértette a kor igényeit, hogy nem zárkozott el az újabban fölmerült eszmék, törekvések és irányzatok elől, hanem azokat fölszívta, átalakította, megnemesítette s ez által önmagát termékenyebbé tette. Volt idő, amikor a kereszténység minden ereje az önmaga megértéseért, a saját létjogosultságának az elismertetéseért folytatott küzdelemben merült ki. Azután az egyházi tan megállapítása, annak lehető körülírása és szabályozása volt a cél, amelyre fordította minden igyekezetét. Majd az egyházi uralom eszközeinek és fegyvereinek a megszerzésében és biztosításában látta létele célját. Majd ismét a szegénységet, a lemondást, a világtól és társadalomtól félrevonuló szerzetesi életet tette a legfőbb eszménnyé, amelyre hivei-

* „A magyar pap és tanító szociális kötelességei“. Írták : Özv. dr. Schulz Józsefné, okl. tanítónő és dr. Gidófalvy István, kir. közjegyző. Kolozsvár, 1912. Ára 4 korona.